

Vidūnas

Mūsū Uzdevinīs

Fotografuotas leidimas

Išleido Vydūno draugija

2010 Klaipėda

.....
vienām tenka visos gīvībēs ir Šviesos srovēs iš pa-
tios tautos, iš žmonijos širdies, net iš patios pasaulio
Priezasties.

KRAUJAS BEI KALBA IR ŽMOGUS.

.....
Žmogaus kraujas
ir kilimas.
.....
Žmogus taip labai išlengvo te-
pabunda šitame gyvenime, kad
ir nuostabiausi daļikai jo neste-
bina. Līg juose nieko īpatingo nebūtū. Tatiau visas
gīvenimas pilnas stebūklū. Tik mūsū sāmonē ne-
gana budri. Todēl daug to, kān regime, atrodo pa-
prasta, atrodo pilka, be Šviesos, be gīvumo. Tokiu
tūliems īra ir kraujas. O išminties žmonēs jau se-
novēje sakīdavo, kad kraujas tarpininkauja tarp
dvāšios, sāmonēs ir kūno. Garsusis Vokietīū poē-
tas Goethe, kurs tiek svarbiū išmānīmū suteikē gan-
tos mokslui, sāko: „Kraujas īra īpatinga sultis.“

Ir tik māzuma pamāste, suprantame, kad kiek-
vienām judējimū, kiekvienām veikimui paskutinis
ākstinas pareina iš kraujo. Vien kraujas pajudina
kūnā ir kūno narius. Kraujas turi viršū ant kūno.
Jis īra tarsi kūno noras. Jame randasi kūno valia.
Tai esti īpatinga jēga.

Toji sukīla dēl visokiū priezastiū. Sākoma
tada: širdis plāka greīčiau. Ivīksta tai, kad žmogus
ko gero laukia arba ko blogo bijosi. Bet širdis gāli
kaskart līgiu greītumu tvaskēti, tatiau jautiama, kad
kraujas īra kitokiu. Vienā kartā žmogū tarsi gai-
vintū, antrā līg zavintū, naikintū. Tuomet akis pra-
švinta, šiuomet apsiniaukia.

.....

Iš kur tas toks keistas krauje kitimas? Paprastai sākoma kraujo sujūdimā pareinant iš jausmo, iš geismo arba baimēs. O tūjū priezastis rodos tūno tame, kas rēgima. Todēl tūli ir zīfiri ī žmogū kaip ī švilpīne, iš kurios skāmba, kaip īputi; arba kaip ī pilna rīkā, kurio turinīs juda, kaip rīkas pastumiamas.

Taip tas visas atsitikimas līg visai nesiskirtū nuo kitū, kurie vadinami mechāniškais. Bet kiekvienas pritīres žmogus žino, kad taip nēra. Tie pātīs dalīkai nesukelia kiekvieno kraujo. Rīščiau tai pasidāro, palīginant tame vaikā ī uzaugusī žmogū. Vaikas, paveikslui, paprastai nepažīsta gimtīs palinkimo. Gālīma tai vadinti nepriaugimu. Kūnas dār nēra tām prinokēs. Krauje dār nesiranda tos īpatībēs, kuri gimtīs gīvenimā sukelia. Bet žmogui ir priaugus, dažnai jis, arba ji, pasilieka tū palinkimū nepagaunama. Kalbama tad apie nepritīrimā. Bet tuo ir jau rodoma ī svarbūjī dalīkā, būtent ī tā, kad tame žmogūje kraujo palinkimai dār nepasieka sāmonēs.

Taip ištikro īra. Uzauges ir gi pritīres žmogus gāli būti erzīnams, o tik tuo nesiduoti valdīti. Jausmai, geismai gāli kraujā judinti, žmogus gāli pilnai žinoti apie tai, o visa-tai pasilieka līg anapus slenksčio, atstu nuo jo. Žmogus n e d e d a s a v o m i n t i e s ī g e i s m ā. Tuodu nesusilieja. Ir tad nesidāro veikimas.

Paprastai berods mintis īra plēšiama žemīn ī geismā, tarsi žmogaus neatsiklausus. Nēsa didīsīs žmoniū skaitius nevaldo savo mintiū. Ir nē nežino,

.....

kad tai gâlima. Nepastebi to, kas jû vidûje îviksta. Ir nepaseka to su zinojimu. Jû vidûje minties susijungimas su geismu ir tokiu bûdu su krauju visai savai ir be žmogaus atsvêrimo pasidâro. Todêl žmogus veikia, kaip jo kraujas jî vâro. O kraujas tai dâro, kaip jis erzinas. Ir atsîtinka tai taip ilgai, kol nenumâno žmogus, kad turêtû pats atsverti, ar reikia kraujâ sekti arba jî sulaikîti.

Tame randasi gîvenimo uždavinio sprendimas. Bet ir kraujo svarbumas. Kraujas taip ilgai varis žmogû î dârbâ, î veikimâ, kol negalês jis pats pasirîžti. Kad kraujas to nedarîtû, jis nebûtû tinkamas prietaisas evolûcei. Ir jos îstâtimai tokî kraujâ naikintû.

Kraujas tarpininkauja tarp regimo gîvenimo ir paties žmogaus ir tarp jojo ir to gîvenimo. Žmogus îra, tarîtûm, îsodintas î savo prigimtî. Bet jis jos viršaus, bûtent kûno, nepasiektû be mintiû ir jû organizmo ir be geismû ir tûjû matêrês, kuri pasieka kraujâ ir jî visai prisunkia. Todêl sâkoma, kad geismai gîvônâ krauje.

Per kûnâ, kraujâ, geismus ir mintis veikia gîvenimas î pâtî žmogû, o antraip mintimis, jausmais, geismais, krauju ir kûnu žmogus atsiliepia. Regimieji daigtai žâdina žmogaus pajautimâ. Iš to randasi jo omînêj¹¹⁾ vaizdelis to pajautimo priezasties. Sitâ vaizdelî, tai esti mintî, jis gâlî šâlinti arba merkti î jausmâ, toliau î geismâ, kurs kraujâ pildo. Tuomet tasai sukîla, ir žmogus veikia. Vie-

¹¹⁾ Omînê = žmogaus intelektas.

.....

nok tik kraujas tejudina kūnā. Sākoma žmogū daigto „geidiant“. Žmogus ėra savo vidūje gīvumā pajautes. Tojo priežastis rodosi paviršutinišku daliku. Ir todėl jis to nori savo lobiu turėti, lig tas jo gīvumā padidīs.

Bet kraujas visame tarpininkauja. Iš to matiti, kaip visas žmogaus gyvenimas tarsi krauje atsitinka.

Nėra abejotina, kad kiekvieno žmogaus kraujas turi savo įpatības. Kiekvienas žmogus todėl ir tegali savo būdu geisti ir veikti. O kadangi veikimas žadina žmogaus mąnimā, šviesina jo sāmone, todėl kiekvienas ir tik savo būdu gali maniti ir savo mąnimā apreikšti.

Kraujo skirtumas, kurs aiškiai pastebimas tarp vaiko ir užaugusio, randasi ir tarp įvairių tautū. Berods kitokiū būdu. Vaikas ėgauna, aplamai imant, išlengvo tos patios tautos išaugusio žmogaus kraujo įpatības. Bet žmogus vienos tautos niekumet netaps tokiu, koks ėra tas, kurs ėra kilęs iš kitos.

Vienok kraujo įpatībės nepasilieka tos pātios. Jos kinta ir gali būti žinojimu kitinamos. Kad koks geismas kartotinai siaubia krauje, tasai išlengvo daugiau būs jo pilditas negu ligtol. Ir jis pasidarīs daugiau tinkamu jām apreikšti. Antraip vėl, žmogui laikant minti viršum geismo ir taip neleidiant geismui sukelti kraujo, tas geismas išlengvo visai dingsta iš kraujo.

Taip žmogus gali savo kraujā gerinti, skaidrinti, kilnesniu padariti, ir tokį savo vaikāms palikti. Todėl tūlos tautos turi labai tirā, švārū kraujā, kitos labai nešvārū, pilnā visokiū karštumū.

.....

Bet reiks pastebēti, kad zemo pazangos laipsnio tautos kartais atrodo turintios tīrā kraujā. Vienok jis līg vaiko kraujas nēra išnokes. Jis tarsi tik aplinkibiū tēra augintas. O tos tēra īpatingus linkimus zādīnūsios. Iš ko išējo tīrumo, kilnumo pašvaita. Bet kraujas istikro tik tuomet gāli būti kilnus, tīras, kad žmogus patsai, savo jausmus ir geismus valdīdamas, jī vālē. Tik tuomet žmogus īra iškiles, kad jo krauje nebēra ziauriū geismū ir karštumū, ir kad jīe jokiū aplinkibiū nebegāli būti suzādīnami. Ta būtis īra pasiekta, kad žmogus savo kraujā turi savo vālioje. Kas tik vėl gāliina, kad kraujas īra išnokes ir visai skaistiu pasidāres. Vienas dalīkas randasi kartu su kitu. O viskas dera iš žmogaus noro.

Todēl reikalinga pirm viso, kad žmogus zinotū, jog tai būtinas ir gālimas dalīkas. Gīvenimas jī be-
rods mokina tā suprasti. Vis iš naujo žmogus jungiamas su krauju, tai esti: jis užgema ir gīvena, auga ir miršta ir vėl gīvena ir kīla, kaip tai liepia kūribos istātīmas. Kraujas taip ilgai kankina žmogū, kol nesistengia jis prieš jī. Ir pasistengdamas jis auga: jo sāmone daugiau sušvinta ir jo valla stiprēja. O tat īra paties žmogaus augimas.

O kuo-daugiau žmogus bus auges, tuo-geriau jis ir suvaldīs ir valīs kraujā. Žmogaus kilimas todēl pasirodo dvejopu: prigimties, tai esti kraujo skaidrumu ir žmogaus asmenībės šviesumu ir tvirtumu.

Koks patsai žmogus bus, tokia bus ir jo prigimtis, jo kraujas. Labai iškiles žmogus negāli turėti kraujā su biauriais geiduliais. Iš lelijos šaknies ne-

gāli augti erškētis. Taip īstātīmai nevaldo. Kiekvienas zmogus tokiu kūnu uzgema, koks tinkamas jo būtīai apreikšti. O kiekvieno reišķiniai vēl dera jām patiām pasimokinti ir augt.

Īstīkrūjū kiekvienas pats save augina. Todēl kiekvienas, būdamas mokslus, savo kraujā gerina, būdamas vangus, jī blogina. Blogas kraujas jī tad plākia, kol jis nepradeda jī valīti. Ir tai darīdamas, kiekvienas prisideda prie visos tautos kraujo gerinimo. Ir toliau tokiu būdu prie visos zmonijos pazangos. Kraujo gerinimas īra tikra zmogaus ir tautos bei zmonijos kultūra.

Suprantama todēl, kad kiekvieno zmogaus pasielgimas nēra tik jām labai svarbus, bet ir visai jo tautai ir visai zmonijai. Reikia tik dār zinoti, kad kraujo īpatībēs netik vaikaisskleidiamos, bet ir veikimu, pasielgimu priēķ kitus zmones, ir geismū bei mintiū slaptia īsrava ī kitus. Ir evolūcēs īstātīmas tše labai skaudiai pasidāro jautiamu, kur zmonija kokios tautos, kur toji kokio atskiro zmogaus īra skriaudīama. O tat īvīksta, kad kraujas īra bloginamas.

Tautū likimas īra aišķus liudīmas, kaip jos savo uzdavīnī īra sprēndusios. Kad tautū viena skriaudia kitā, nereikētū skriaudiantiosios peikti. Nēra dār daug tokiū zmoniū, kurie viskā dāro sāmoningai, māto savo veikimū vaisiū. O tas-pat rodosi tautū gīvenime. Kaip atskiri zmonēs, taip ir tautos tik siekia artimiausiū tikslū. Vienok jīe tuo tarnauja pazangos īstātīmāms. Kad kas kitū kenkīamas, jīs vis turētū to priezastī savīje ziūrēti atrasti.

.....

Ir tautose nuolatai kila pažangos galibė. Toji nori viršū gauti ant to, kas pasilieka atgal. Todėl iškilusioji tauta skriaudžia kitą. Kartais berods atsitinka ir kitaip. Vienok tai vėksta tik laikiniai. Ir be abejonės bus skriaudiantioji tauta nors viename labai reikalingame dalyke toliau pažengusi. Ir skriaudiamoji turi ją tame kuo-veikiau panokti.

.....

Prigimtoji kalba	Žmogaus prigimtį galima vadinti jo apsiŕeiskimu. Bet reikia tai gerai išmaniti. Žmogaus prigimtis, ipatiai jo kraujas, iŕodo, kurioj vietoj pažangos tãko žmogus stovi. Toliau iš kraujo matiti, kokiai tautai žmogus pažangos ištãtymo iŕa priskaititas kilimui. Pagaliau prigimtis dera nuolatiniãm jo givibės apsiŕeiskimui. Ji tãm iŕa prietaisas ir neišvengiama sãlīga. Ir menkiausias žmogaus apsiŕeiskimas tẽra gãlimas per prigimtį.
ir paties žmo-	
gaus kilimas	

.....

Turėdamas prigimtį, žmogus gãli visokiu būdu pasidariti žinomu: kã ir kaip jis jautia, žino, nori. Bet viskas išeis tik taip aiškiai ir taip galingai, kaip kokia bus jo prigimtis ir kaip gerai jis jã valdis. Visumet prigimtis kartu apsiŕeiskia su žmogaus asmenibe.

Toliau atgal mãtẽme, kad kiekvienu veikimu, kurs tarnauja geismui, ir žmogaus mintis pasirodo. Bet, pastebẽkime, ne ji tik viena. Vĩriausiai pats geidulis. Vienok mintis ir gãli sau viena giventi ir apsiŕeiksti. Tãm iŕa pažangos išaugintas ipatingas dalikas. Tai kalba. Ja apsiŕeiskia žmogaus sãmonė, aiškiau sãkant: tarsi išikũnija sãmonėj givenantios mintis.

.....

Bet kaip kiekvienām veikimui, taip ir kalbant prigimtis bus labai svarbi. Gana dažnai tikima kalbā esant priemone, kuriū viena arba antra gālīma pasinaudoti kaip mēgsta. Tik reikia jos išsmokti. Aišku, kad tai īra apsirīkimas. Kalbēti tēra gālīma, kad mintiū īra. Bet tai tik viena svarbiausiūjū sālīgū. Kita īra kūno prietaisai kalbēti. Tie turi būti kalbējimui auginti ir prātinti.

Kalba berods pareina iš sāmōnēs, bet ji kūno kuriama, ikūnijama. Koks īra kūnas, tokie īra ir kalbos garsai - garseliai. Ira visai atvirai zinoma, kad vieno žmogaus kūnas, sakīsime jo liežuvis, visai negālī gaminti garsus, kuriuos kitas lengvai išitaria. Tame pasirodo kraujo ir tautū skirtumai. Labai daug kūno miklinimo reikia, kol žmogus vienos tautos neišmoks tarti svetimōj kalboj kaip tos kalbos žmonēs. Vaikū panašumas ī tēvus aiškiai parodo, kokiai kalbai jū prigimtis gīvenimo īstātīmū parinkta.

Todēl bus visumet taip: koks kraujas, tokia ir kalba. Kalba īra augusi kartu su krauju per tūkstantius metū. Tos priezasties dēl tokia kalba vadinama prigimta kalba. Kaip kraujas taip ir ji augo arba nīko. Kaip jisai īvairiāvo āmziū bēgīje, taip ir ji. Kaip jis īra auges pažangos īstātīmu, taip ir ji. Abu šis īstātīmas augino jām tarnauti. Abu turi gelbēti žmogaus uždavinīui spresti.

Ir kuometu tik žmogus apreikš savo mintis, visumet jis tai tegalēs darīti, kaip jo prigimtis tai užleis. O ji todēl tām tarsi siūlo savo kalbā. Tā kalbā, kuri tuo patiu laiku, kaip tautos kraujas, augo.

Prigimtā kalbā skirti nuo kraujo ģira todēl nusizengimas priēš gīvenimo ģstātģmus. Ir tai zinodami arba nors numanģdami visi didieģie augģntoģai visu-
met liepē zmogū augģnti pirmiau prigģmtoj kalboģ.

Berods, ir prigģmtā kalbā reģkia ģsmokti. Bet reģkia ģsmokti ir — gģventi. Kurs to neiģmoksta, zūva. Tik viskas tarpsta lengviau ir geriau, kas laikosi gģvenimo ģstātģmais. O kad zmogus jau uz-
gģmē su ģpatinga prigģmtģmģ, ģis ja ir turētū naudoties. ģi ģām pazangos ģstātģmo tām duota.

Tā gģvenimo ģstātģmū reģkalāvģmā suprāte arba nors ģsmāne, gālime mēģginti ģsmanģti, koks svarbus dalģkas zmogaus kilimui ģra kalba. ģi gāli bģti vadinama mānģmo ģsikūnģjģmu. Mānģmas gāi-
vina omģnēn atplaukusias mintis. O tos gamina Siame pasaulģje zodius ir sākģnius. Taip mintis kalbā kuria.

Bet antraip zodis augina vēl ir mintģ. Kuomet mintis nori apsireģktģ, ģi labai aiģkēt ir stiprēti turi. ģiaip ģi nepasieka zodio. Kalba tiesiog privertia mintģ pasidarģti aiģkia, gģva. Zmogaus mintģū gģvenģmas pasidāro kalbos veikģmu daug skaidresniu.

Toliau kiekvienas ģģgirstas zodis rāģina zmogū ģeģskoti tos minties, ģs kurios ģis gģmē. Sākoma berods, zmogus nori pazģnti dalģkā, kurģ zodis pazenk-
lina. Vienok ģstģkrūģū zodis neuzvadoģja daģgto bet mintģ, kurģ stōvi zmogui uz daģgtā. Bet ar ģiaip ar taip ģmtūme, vis pasģlieka teisinga, kad kalba visā gģvenģmā suveda zmogaus sāmōnēje. Arba kģ-
taip pasākģius: ģsmokdamas kalbētģ, zmogus ģs-
moksta suprasti gģvenģmā.

.....

Bet kalba atsliepieja ne vien ī mintis, bet ir ī pātīā prigimtī, ī kūnā. Joku kitu veikimu žmogus nemiklina taip labai savo dirgsniū ir smāgenū kaip kalbējimu. Tik kalbēdamas žmogus āmžiū bēgije išaugino savo smāgenis tinkamomis mānīmui. Nuo to laiko, kaip žmogus pradėjo kalbēti, — īra tai netoli 20 milionū metū, kaip tikrina išmintingiejie, — lig šiandien žmogaus smāgenis ir dirgsnis visiškai īra kitusios.

Tik apmāstikime, koks pinklus dalīkas kalbējimas īra. Kūno prietaisuose kalbai randasi galējimas ir linkimas īpatingām judėjimui. Toliau vaikas išvīsta tēvū ir kitū lūpas ir veidus īpatingai judant, iš ko randasi su daug aplinkenībemis līgus paties lūpū ir veido judējimas. Tretias dalīkas īra balsai, kurie pasidāro burnoms taip judant. O jie vaiko išmokstami ir dāromi. Taip jau trīs dalīkai susideda vien tikriems kalbos balsāms tarti. O kiekvienas tū dalīkū jau be to labai painus īra. Bet vis tai dār nēra kalbējimas. Tām reikalinga dār īpatingos minties, kuri žodiu išreiškīama. Ta mintis turi sušaukti visus minētus trīs dalīkus savo tarnībai.

Ištikrūjū, norēdamas kalbēti, žmogus turi savo prigimtī šauniai būti miklines ir valdes. Todėl išmokēs prigimtajā kalbā, jis galēs lengviau ir kitā išmukti. Ir tuo jis dār daugiau īsivaldīs savo smāgenis ir dirgnis. Iš ko jau ir matīti īra, kaip svarbu īra vienā ar antrā svetimā kalbā išmukti. Be abejonēs valdant auga ir jēgos valdīmui. Todėl kalbū pasimokinant ir žmogaus asmenībē auga. Jo mānīmas tvirtesniu tampa.

.....

Kaip be to svetimos kalbos pasimokinimas žmogui svarbus ĩra, pamatisime vėliau. SiŃon dār mązuma parinkime prie to, kaip žmogaus galibė auga kalbā vartojant. Paprastai mintis tik plaukia per žmogaus sāmone. O gana dažnai jos apsireiŃkia zodiais, kaip tik kokios randasi. Taip neturėtū būti. Žmogui pridera mintiū plaukimā valdīti. Nėra tai lengva. Ir tik iškilusiām tai gerai tepasiseka. Vienok kiekvienas žmogus, žinoma, ir kiekviena žmona gāli laikīti nors — burnā. Neleisti mintims isikūnīti. Neišplepėti tai, kas atlekia. Žinotū Ńiaip visi žmonės pliauškiantiojo mintis. O tai tik jo — slaptībės. Todėl žmonės istikro ir tili. Kad tai ir kaži-kaip sunku. Ir tūlas, — tūla vos iškesti gāli. Bet prādiai tai jau ne menkas dalikas.

Išlengvo taip stiprėja žmogaus valia. Ir su laiku jis išmoksta sulaikīti ir mintiū bėginėjimā arba lāks-timā. O kalba tām buvo tārpininkė. Ji pagaliau tik nuo paties žmogaus o ne nuo kiekvienos minties priima paliepinā.

Bet giliau žiūrint, jos svarbumas dār didėja. Jau paliginom kalbėjimā ĩ kitā žmogaus veikimā. Pastebėkime dabar ir skirtumā. Veikimas kila iš kraujo, kurs vāromas geismo, ĩ kurī mintis nusileido ir tāpo jo siela. Taip daugiausiai veikime apsireiŃŃ geismas. Tokia ĩra Ńios dienos žmoniū būtis. Ir tik išlengvo paprastas veikimais reiŃkiasi daugiau mintis.

Kalboje dalikas visai kitoks. Mintis veržiasi tiesiog apsireiŃŃti. Ir geismas, kraujas ir kūnas tik jos tarnībai Ńaukiami. Kalboj todėl, aplamai imant,

.....

turi viršū mintis, jos klauso geismas, kraujas, kūnas. Mintis īra žmogaus prigimtīj augštiausia galībē. O jos virāvimas īra gīvenimo īstātīmo reikalaujamas. Todēl kalboje ir īra harmonē taip aiškiai regima.

Berods ne visumet kalbant visos tos jēgos sutaria. Gāli būti kalbama be jokio palinkimo, jokio jausmo, geismo. Tuomet kalba šalta. Bet gāli ji apsireikšti ir su labai dideliu jausmu ir geismingumu. Tuomet ji bus karšta, tarsi liepsnos blaškītūs. Kad beveik vien geismas vāro kalbēti, kalba ir bālsas skambēs žiauriai, nešvariai, kietai. Vieni kalbos žodiai ir balsai be jokiū mintiū skāmba tušti. Aiškiai numanīti, kad nēra žodiuose sielos. Taip kalba paukstiai, kurie išmoksta kelis žodius, ir beprotiai. Kad antraip vėl beveik vien mintis apsireiškia, kalba īra līg neturētū ji kūno.

Bet daugiausiai kalboj apsireiškia minēta tvarka. O tuo ir gražumas žmogaus apsireiškime kalboje. Vienok tas gražumas gāli dār tobulēti. Sveikas kūnas, sveikas, augintas kraujas, skaistūs linkimai, gīvi jausmai labai grožina kalbos skambūmā. Bet kuomet šviesi išmintis apsireiškia skaisčia mintimi ir visā skaidrintā, sveikā prigimtī sušaukia savo tarnībai, tuomet žmogaus kalba īra stabilas. Ji skāmba tarsi viso gīvenimo grožības ir slēpinius apreikšdama. Skāmba joje graudingumas ir džiaugsmas. Įra ji patios žmonijos galībēs reiškiniu.

Bet kaip visur gīvenime, taip ir šison īra. Kad kalba gāli būti tinkama tiek apreikšti, tad ji īra ir prietaisas visa-tai žādinti ir auginti. Taip meninin-

.....

kai-daininikai augina harmoningā apatiniūjū pri-
gimties laipsniū sutarimā. Bet sujudinantieji grozībē
tik tuomet tesiranda, kad menininkas tuo skambē-
jimu savo giliausiāji, Sviesū vidū apreiškia. O jeib
jām ir kiekvienām zmogui tai būtū gālīma, jis tu-
rētū saugoties kalbēti, kas nešvaru, bloga, pikta.
Tuomet nešvārios mintīs, purvini geismai negalēs
perlabai sukilti ir zmogaus vidū aptemdinti ir su-
vēlti. Berods biaurīai ir nekalbant, jie vidūje ga-
lētū augti, zmogui vis tokiu būdu mānant. Bet jām
tāriant ir mānant visumet tai, kas teisu, malonu,
grazu, visa-tai auga jo vidūje, ir nešvarumas turi
nīkti.

Dār daug reikētū pasakīti, kaip kalba dera
zmogaus pāzangai. Atsiminkime tik tai, kaip svarbi
ji īra draugijiniām gīvenimui. Kalba tše īra dalīkas
kitū pagālbai ir tarnībai sāvinties. Bet ir antraip
kitiems gēlbēti ir jīems patarnauti. Tik māstīkime
apie tai daugiau, kad šīson ir nieko nebeapasakīsime,
atsimindami to, kas jau pasakīta apie zmogaus ki-
limā, jām gīvenant šeimoj, giminēj, tautoj.

Kalbos nebūtū be zmoniū draugāvimo. Zmo-
gus nekalbētū, kad jām nieks neatsilieptū. Gīmusi
īš savas - zinojimo, kalba tegalējo augt, zmonēms
draugījoj gīvenant. Kraujas īra vienībēs, gīminiš-
kumo zīmis, bet kalba tā vienībe ir gentiškumā vis
īšnaujo tvirtina.

Vienok ne tik īš zmoniū draugāvimo kalba auga
ir tobūlēja. Ji taisosi su paties zmogaus kilimu.
Rods dažnai tikīma, kad zmogus, turēdamas turtingā
īsaugintā kalbā, gālīs ir visaip, būtent gīvu būdu ir

.....

pilnai apsireikšti. O tai visai nēra teisibē. Tik tas zmogus tegāli tikrā kā ir geraipasakīti, kurs dvāsioje labai turtingas, kurs turi daug mintiū, jausmū, geismū, linkimū, bet vīrausiai gilaus iSmānīmo, galīngō mānīmo, visokiū sumānīmū, daug augštos gīvībēs. Kits, kurio omenij¹²⁾ vien īra turtingos kalbos zodiū, gāli juos vīsus īšberti, vienok nieko nepasakīti.

Kalba tesidāro īš vidaus lobio ir tik taip, kaip kraujas, prigimtis tai uzleidia. Ji auga tik sulīg dvejopais īstātīmais: su mānīmo augštumu, sāmonēs skaidrumu ir atitīnkant kraujo, prigimties īpatībēms. Ir tik ī tā atsiziūrint, kalba tegāli būti sāmonīngai auginama.

Kalbos tobūlumas neturētū būti ieškomas vien zodiū daugībēje. Jis randasi vīrausiai tame, kad kiekvienas zodis savīje turi mānīmo šviesībēs, zibīntos per īlgus āmzius. Šviesios iSminties zmogus teprivālo kalbēti, tuoj jo zodiai apreīskia, kad jie mānīmo visai prisīsunkē īra. Bet dvāsios varguziui kalbant tuos patīus zodius, jie krīnta nuo jo lūpū, kaip kad jie būtu persunkūs.

Vienok īra jautīama, kad ir īškilusiojo zodlai tēra kibirkštīs to iSmānīmo, kurs jo sieloje švietia. Ir gālima īsivaizduoti, koks būtū tas jo mānīmo teikimas, kad jis be zodiū klausītojo sielai tiesiog apsireikštū. Siela turētū pasiekti sielā. Bet tuo tārpu tai tēra keliū īpatīai jausmīngū zmonīū geidimas. Ir tik retai teatsītinka, kad zmonēs pilnai iSmāno kito

¹²⁾ Omenis = maž-daug ir atmintis.

mintis, kitojo sielos apsisákîmus ir be zodiû, kad taip siela teikiasi sielai.

Todêl mûsû ámziûje kalba labai reikalinga. Ir ji kaip kraujas turi bûti auginama, jeib zmogus galêtû ja auklêties. Tai berods îviksta ir be zmoniû zinios ir noro. Ir todêl kalba bei kraujas îra geresniu liûdininku tautos praeities negu visi râstai. Tik reikia jû liûdijimâ išmanîti. Ziûrint î Lietuviû kalbâ ir kraujâ, gâlima spêti, jog tse kartâ aiški zmoniškumo Sviesa turi bûti apsireiškusi. Nuostabus jau kalbos ûgis, turtingas visokiais pavidalais, kurie stovi graziame atsišaukime î viens kitâ. Be to îra ir ko smulkiusiems mintiû ir jausmû skirtumâms išreikšti. Be abejonês buvo sâmonê labai Sviesi ir skaidri, iš kurios ta kalba augo. O jos balsû grazumas reiškia, jog kraujas, kuriuo ji tarpo, turi bûti buves pilnas zîdintio sveikumo. Vienok tas laikas senai praêjes. Amziai, apie kuriuos historê pâsakoja, stovi jau šiapus to laiko. Zodiai gilesnio turinio jau skiriasi vien balsais, nebe mintimis, iš kurios jie gimê.

Priezastis tâm be abejonês turi vîriausiai bûti tame randama, kad vêlesnês Lietuviû kartos nesi-stengê dvâsioje kilti. Todêl kraujas bei kalba apsi-
niaukê. Tauta apmirê.

Pagaliau vienâ dalikâ reikia nors minêti. Mâtême, kokio svarbumo kalba îra zmogaus pâzangai. Kalboj atsispindi daugiau kaip kitame - kame zmogaus kilimas. Kalba pasidâro pazangos vaisiû indu. Ir ji todêl jau gâli derêti daugiau kaip kitkas zmogaus pâzangai. Bet aišku, kad kalbû îvairumas labai daugina evolûcês âkstinus, kurie kalboj randasi.

.....

Ir todėl kitą kalbą išmokti žmogui labai naudinga. Suprantamas dalykas tik tuomet, kad jis savo kalbą irą pilnai naudojes viduje praturtėti ir savo turtą kitų gerui apreikšti. Kitą kalbą išmokdamas, žmogus pa-pranta dār geriau savo dirgsnis valditi, bet, kas daug svarbiau, jis dār tvirtiau vaizduoja savo mintis, ge-riau jas suvaldo, kartu ir savo geismus, sāvinas mintinį kitos tautos turtą. O pats tardamas, svetima kalba savo vidaus lobį visai kitaip parodo. Su kita kalba jis savo vidaus tarsi kitą klētį atrakina.

.....

**Kraujo
sudėjimo
reikšmė**

.....

Iš to, kas patlab pasakita, jau tur-būt numanu, kaip kalbū ir tautū įvairumas dera žmonėms iškilti. Bet nėra šis įvairumas toks, kurs tiktai kartais gāli vienām ir antrām tapti naudingu. Kaip jau sakiau, evolūcē pati sau prirengia ākstinus. Tautos irą t i t i a išaugusios, jeib žmonijos pažangai tarnautū. Ir jos veikia įvairiausiu būdu viena į kitą, apreikšdamos sāvō jėgas, savo galības ir tuo savo kilimo augštumā, ir žigiū žādinamos ar slopin-damos kitū tautū givibe. Tarp visū tū intakū ži-miausios irą kraujo ir kalbū veikimai prieš viens kitā.

Visi tie veikimai galūtiniai dera tām, kad visos tautos pirma pajustū, toliau numanitū ir pagaliau iš-manitū žmonijos vienibe. Tik tuo tārpu, kad nors derētū tautū sântikiai žmoniškumui sukelti! Bet ir tai lig dār neiviksta. Ipatiai tautū kraujo susidėjimas rodos visai kā-kitā gamina.

.....

Jau pats tas historės dalikas ĩra gana žiaurus. Seniau kraujo susimaišimas teatsitkdavo tautoms kovojant, arba būdavo nors kovos vaisius, jos pđdaras. Tautos nelĳios. Ir koks jų kraujas, tokios jų ĩpatibės ir jų gĳvenimas. Vienos tautos žmonės pagal tai ĩra angųs, kitĳ trąpųs, vieni pakelia veikiau šaltĳ, kiti šilumą. Vieni ĩra rąmųs, ųvelni, kiti karšti, žiaurųs. Vieni turi vienus palinkimus, geismus ir troškumus, kiti kitus. Ir taip jie gĳvena ir veikia. Nerimstantios tautos traukė ĩ kitas šalis, uźniko kitas, bandė jas pavergti ir jų lobĳ pasigriebti.

Gąlima sakĳti, kad tautos ĩra pasitrankiusios po pasaulĳ, kadąngi joms nebuvo kaip gĳventi savosiose šąlise. Vienok tai negąlėjo bųti galųtinė priežastis. Siaip nebųtų sukilusios tautos beveik visumet kazinkur nusidanginusios. O tik negąlėjo bųti nerądusios pakeliui ir smagaus gĳvenimo ir lobia. Be abejonės jos traukė tolin kraujo vąromos. Tasai ieškojo naujų judėjimo ákstinų. Jame buvo geismas kazin-ko neregėto ir negirdėto sukiles. Negalėjo tos tautos rimti vietoje. Todėl jos traukė. Todėl traukia ir šiandien dár žmonės ĩ kitas šalis. Gĳventi galėtų ir namiej. O gąl geriau negu svetur. Bet kraujas neduoda ramĳbės. Jame gĳvena troškimas naujų erzinimų. O mánĳmas dár nevaldo žmogaus.

Taip būdavo ir senovėje. Ir beveik visumet traukiantios tautos apveikė ramiąsias ir jomis naudojosi savo smagumui. Suprantamas dalikas, kad tokios tautos vĳrąms teko apveiktųjų moteros ir mergos. Neramusis, karštasis jų kraujas nesitenkino tos patios tautos moteromis. Ir taip parėjo daug nera-

.....

maus, daugiausiai kâriško kraujo î pavergtâ râmiâ tautâ. Bet todêl nedingo îš tos priešingumas prieš ateivius. Su nauju krauju jis tik gâvo galibês. Ir ateiviû vaikai pagaliau sukilo prieš savo têvus ir îšvârê juos îš savo motinû zemês. Ir taip pavergtoji tauta pasiliko vêl valdantioji. Nerimastaujantioji tolin traukê ir îšlengvo visai îškraujâvo ar pasilpusi kur-nors sustojo ir ramiau gîvendama vêl atsigâvo. Bet jos tâkas buvo jos ir kitû tautû krauju aplietas. Ir visose ten gîvenusiose tautose râdosi su nauju krauju joms nauji judêjimo ir gîvenimo âkstinai. Daug kâriško kraujo înešê Totoriai î Europâ.

Toks kraujo susiliejimas îra labai senas. Ir matîti, kaip žmonioj eina kelios plâtios srovês. Virâvo senovêj raudonoji, uzêjo tad juodoji, o viršû turi dabar baltoji. Ir pat Europoj matîti tû kraujo sroviû tekêjimas. Baltasis¹⁸⁾ kraujas teka îš Šiaurês pietuosna; juodasis îš tše Šiaurên. O mûsû âmžiuose vis daugiau lig aptemsta baltasis kraujas. Vis retiau matîti Sviesplaukiû, mêlinâkiû žmoniû, vis dažniau pasirodo tamsios, rudos, juodos âkîs.

Îš to maišimo îšeina vis daugiau kraujo, tautû ir atskirû žmoniû îvairumû. Randasi gâl dâr ir naujû tautû. Tokia tauta esanti, kaip sâko îšmintingieji, Židai. Jie kilê îš sudêto kraujo pirm daug tûkstantiû metû. Bet vêliau jie laikêsi skîrium nuo kitû tautû, ir taip îšaugino savo îpatîbes. Tik seniau jau buvo ir žinoma, kaip tos tautos kraujas plaukia î kitas. Ipatiai, kaip labai jis žûva paleistuvâvime. Vienok

¹⁸⁾ Taip jî va linu, kadângi žmonês îš jo gime, îra Sviesplaukiai, židrâakiai ir baltuodiai.

.....

dabar Židai lig vėl pradeda daugiau skirties nuo kitų.

Jie ėra ir aiškus paveikslas tām, kas atsitinka tautos, nepriimant svetimo kraujo. Tautos ėpatġbės tuomet labai tvirtġja. Pasidāro tiesiog galġbġmis. Ir neaugant žmonġms dvāsiškai, tokia tauta gāli visai siaurġti savo ġėgose, ġsmānġme ir savo — žmoniškume. Židai ėpatiai ėra ġsaugine tas ėpatġbes, kurios gāli bġti žodiu matġriālizmas vadinamos. Ir kur āriškġ tautġ žmogus apreiškia matġriālizmā ar gġvenimo supratime arba savo veikime, tše jau daŹniausiai jame atsimuša jām tekes Židġ kraujas.

Ėra ir vġl tautġ, kurios kilniausias žmoniškumo ėpatġbes ėra auginusios. Jos kas kartā pasidāro kilnesnġmis. Ėjo tarsi tiesiu evolġcġs keliu. Jos nemaiše ir nemaišo kraujo. Ir nġra jose tām palinkimo. Kad kultġringos tautos vaikai noriai ġško žemos tautos kraujo, tai tuo apsireiškia jau zuvimas, degenerācġ. Ėra beveik visumet taip, kad tauta, kuri kġla, saugojasi nuo svetimo kraujo. O kad mġsġ laike tautos vġl daugiau savo kraujā pradeda su laikġti, tai tat ėra geras ženklas. Tautos žengia augštġn. Taip ir aiškġja, kaip reikia suprasti tautġ „pabudimā“.

Seniau nebuvo taip. Ariškos tautos labai lengvai maišġsi tarp savės. Tik rodos saugojosi kitġ, paveikslui ir Židġ. Arba gāl ir Židai nepriġmġ kitos tautos kraujo. O kad dabar kiekviena tauta reikalauja, kad jos vaikai pasilikġtġ tarp savės, tad apsireiškia tame labai aiškus evolġcġs numānġmas.

.....

Žiūrint vien paviršumis, rodos, jog kraujo maišimas turi visumet būti naudingas. Pietinēs Europos tautos pradioj mūsū metū skaitiaus buvo beveik nusibaigusios. O ant jū uzējus Siaurēs ir rītū tautoms, kurios be kultūros buvo, jos tūjū tāpo pavergtos, bet tuo vēliau ir atsigāvo. Atsidanginusios tautos joms atnešē sveiko kraujo. Berods pātios zuvo. Dingo taip Gotai, Frankai, ir kt. Taip visumet īra, kad tauta zemesnēs kultūros susieina su augstēsnes kultūros tauta.

Bet pietinēms Europos tautoms kraujo sudējimas buvo labai naudingas. Tiktai, kaip jau sakīta, mišras kraujas īra visumet labai neramus. Beveik gālīma tvirtinti, zmogaus prigimtīj tuo randasi priesingumū. Zmogus tarsi savas kesti nebegāli. Ir zmonēs mišro kraujo labai lengvai sukīla pries viens kitā ir zudosī. Tūli tvirtina, kad taip revolūcēs pasidārantios.¹⁴⁾ O tos valdiavos, kurios šelpia kraujo sudējinā, tuo tiesiog taiso smarkiausiu būdu savo sugriuvimā.

Bet kraujo susīliejimas ir kitokiu zvilgsniu tampa labai svarbiu. Kad zmogus viso to, kas jī pasieka iž aplinkibiū, nebezādinams, tad tai padāro jo gīslōse svētimas kraujas. Jis tarsi artiau susieina su zmogaus asmenībe. Nors jis jā nuolatai veikia.

¹⁴⁾ Kalba apie tai Heinrich Driesmanns savo rašte: Das Keltentum in der Europäischen Blutmischung. Īra tai pirmoj knīga jo rāstū su tītulu: Die Kulturgeschichte der Rasseninstinkte. Īsleido tas knīgas Eugen Diederichs Leipzig, pirmājā 1900 m., kitas vēliau. Pasidārē jos labai zīmīos ir joms šīson pasinaudojau.

.....

Ir žmogui, užgimusiâm iš kraujo su labai priešingomis ipatibėmis, tuo suteiktas labai sunkus uždavinis. Kraujas sukila prieš jo sąmonę kaip audros sukeltos jūrų bangos prieš laivėlį. O jâm tad suvalditi reikalingas didiausias pasistengimas. Todėl dažnai tokie žmonės veikia žūva.

Paskutiausias laikais mokslas net tiesiog tvirtina, kad mišro kraujo tautos nedidėjantios. Mišrasis kraujas neesąs vaisingas. Sudėto kraujo šeima jau treioj ar ketvirtoj kartoj išmirštanti. Ipatiai, kad žmonės labai skirto kraujo susidėje.

Vienok, kad kokioj tautoj randasi labai sunkus kraujas, kurs nelengvai pajudinamas gamtos pasiekimū, tuomet kraujo sudėjimas ipatiai su krauju tautos, kuri augstiau stovi, labai naudingas pažangai. Ir todėl ipatiai mergos ir moteros peikiamosios, tai esti užlikusios tautos, labai geidia ištekėti už vîrâ garbingesnės tautos. Vâro jas nežinomai joms tikras pažangos istâtimas. Paviršutiniškai sprendiant gâlima tokî jû pasielgimâ vadinti puikâvimu. Bet tuo nieko nėra pasakîta.

Tokios moteros nėra peiktinos. Paprastai žmonės stovi pažangos srovėj. Ir jie gîvena ne tiek sąmoningai, kiek atsidėje ant omės¹⁵⁾ râginimo. O tai gëra. Jie tuomet nesipriešis pažangai.

Visumet îra taip, kad iškilusioji tauta pritraukia žemesniâjâ. Ipatiai, kad ji dâr îra ir didesnė. Ir mažesnioji bei žemesnioji tauta bus evolucės vâroma nuskosti didesniojoj. Bet vien tuomet, kad ji nebe-

¹⁵⁾ Omė = instinktas.

.....
tinka atskiriems žmonėms kilti. Ira tai tada, kad toj tautoj nėra augštesnio žmoniškumo, o kad ta tauta gyvena tarp kitų, kur tojo yra. Jos kraujas tuomet tarsi tekėtinai teka į kitas tautas.

Tokių žmonių vaikai nebus vien sudėtinio kraujo, bet jie turės savo gislose ir daugiau auginto, valito ir gyvenio kraujo. Ir be kito jau tokie bus augštesnės kultūros žmonės. Visai teisingai mokslininkai sako: Kultūra keliami nuo vienos tautos ant kitos vien per kraują. Kultūra randasi krauje.

Vienok tai reikia suprasti kaip tai šitame rašte aiškinta. Kraujas, pagerintas sudėjimu, nėra dar patios tautos gerintas. Tai ištikro teiviksta, kad žmogus, augdamas savo asmenybėje, savo kraują valdo ir vėlo. Tuomet jis jį tikriausiu būdu yra padares kultūringesniu.

Taip tautoms yra dvejopas kelias savo kraujui pagerinti: jį sulieti su krauju augštesnės tautos, arba sąmoningai auginti vienetų asmenibes. O kadangi pirmu būdu gyvenant ipatiai mūzai tautai yra paojus dingti didiojoj, tesilieka antras. O to ir tik nori pažangos istatimas.

.....
Kraujo ir kalbos sątikiai žmoguje. Iš viso to kila klausimas, katros tautos yra žmogus su ivairiu krauju savo gislose. Neturētū tše būti abejonės. Kurs kraujas žmoguje viraus, tai tautai reikia jį ir priskaititi. Jo prigintis turės viriausiai tos tautos žimius. Ir atrodīmas primis tã tautã, kurios jis yra vaikas.
.....

.....

Berods ne kiekvieno dalikas ģra tautas atskirti žmogaus atrodĭmu. Ir kraujo sudėjimas nėra tik toks dalikas kaip supilimas dviejų rūšių skĭstumo. Iš kraujo gimsta žmogaus organizmas. Jo slėpinin-
giausias dalikas ģra dirgsnių systėmas. Sāko mokslininkai ģi esant dvejopu: sympātiškiu ir cerebro-spināliniu. Pirmasis pareinās iš motinos, antrasis iš tėvo kraujo. Iš ano kilās žmoniškumo, tautos, didiųjų sāntikių pajautimas, jausmingasis ģivenimas, šitu apsireiškiās mānĭmas, māstĭmas, veikĭmas. O ar neturėtų bŭti sudėto kraujo žmogaus vaikai dār daug daugiau sudėstĭtos, ĭvairintos prigimties? O kad ir sutiktŭme manĭti, kad kraujas ir gaminimas reiškiasi liepĭant sympātiškām dirgsnių tinklui, vis tik bŭs pinklu išrasti žmogaus krauje, jo prigimtĭj, tā, kas jo paėjimā ĭrodo.

Todėl paprastai tuo ir nesirŭpinama. Imams vienas tautos žĭmis uż kitus. ĩra tai kalba. Tŭli net māno, žmogus esās tos tautos, kuriai ģis pats prisiskaito. Gālĭma tai tuo teisinti, kad žmogus turi sudėtinio kraujo ir jo ģivenimo sāntikiai buvo tokie, kad ģis iš mazų dienŭ tŭlomis kalbomis šnekėjo. Vienok toli dār tai nėra teisinga.

Kalba ģra berods aiškiausias tautos žĭmis. Bet kad žmogus iš kŭdikio dienŭ ir nekalbėtŭ savo prigimta kalba, vis tik ģis bŭtŭ vaikas tos tautos, kurios ģra jo kraujas. Ir labai dažnai atsitinka, kad kraujas viršŭ gauna ant ĭpratimo. Išgirdes savo tėvŭ kalbā, kurios gāl niekumet nebuvo girdėjes, žmogus pajautia toje lĭg kaţin-koki malonumā, lĭg iš svetur parkeliāves išvistŭ tėviške.

.....

Taip kraujas ir prigimtis pati atsveria, kokios tautos žmogus yra, o ne įpratimas, arba paties iš kazi-kokių priežastių atsirâdes palinkimas. O kurio kraujas labai yra sudėtinis, ir gyvenimas tojo pajautimū yra apmarines, tas turētū visai atsidėjes mėginti, kur jâm gâlima daugiau apreikšti ir givibės ir žmoniškumo, geriau kitū pāžangai patarnauti, jiems pasidalinti. Tše tad jo vieta, tše jo tauta.

Ir jis veikiai numanīs, kaip jo vidus viena kalba tarsis ir savo gilības atveria. O kad būtū ta kalba ir kazi-kaip neišlāvinta. Kita kalba vėl tik lig jo vidaus paviršus apsireiškia. O kad būtū ta kalba ir kazi-kaip iškilusi, turtinga. Kaip moters veidas per šidrâ neaiškiai tepasirodo, tiek žmogaus siela ir tešvietia per svetimâ kalbâ.

Virš tai tik tuomet kitaip, kad žmogus bus ir šios dienos supratimu pilnai dvâsiškai išaugęs, ir bus visiškai įprâtes svetimâjâ kalbâ vartoti. Bet vis nelengva tai tikrai suprasti. Nelengva paprastâm žmogui atskirti, ar žmogus taip sklandiai kalba, kadângi labai yra įprâtes kalbėti, arba kadângi jo mânimas labai augštas, galingas yra. Dvâsiškai iškilęs žmogus nėra paprastas mokslininkas. Gâlima jį veikiau vadinti tokiu, kurio siela taip giedra ir šviesi, jog jos šviesibē tiesiog pasieka klausitojo sielâ. Tuomet žodiai tēra râginimai pasiduoti tai šviesai.

Be to visumet vis daugiau bus apreiskijama prigimta kalba, negu įprâtinta. Ta kalba tegâlima pasakīti, kâ visai šviesiai manai. Daugiau ja ir nieks nesitaria. Bet prigimtâ kalbâ vartojant, žmogus kiekvienu žodiu apreiskia visâ tâ žinojimâ, kurī ta

kalba âmziû gîvenime îgijusi îra. Iðdalies tai berods atsitinka ðnekant ir svëtima kalba. Tik vieno daliko tuomet nêra. O tas atsveria viskâ. Prigimtâ kalbâ vartojant, kiekvienas zodis prigimties gîvîbês gaminamas. Pareina tiesiog ið kraujo, ne tik ið atminties. Ir taip jis apreiðkia ir zinojimâ, kurî tas kraujas îra per tiek tûkstantiû kartû îgijes.

Taip, ðnekant prigimtoj kalboj, susideda trejopas zinojimas. Pirmasis pareina ið kalbantiojo mintiû. Ira tai sâmoningas zinojimas. Antrasis îra tas, kurs patioj vartojamoj kalboj randasi. Jis paprastai kalbantiâm pasilieka, kaip sâkoma, po sâmonês slenkstiu. Tretiasis îra kraujo, prigimties zinojimas. Tasai taipojau nepareina visumet kalbantiâm î sâmone.

Sitâm trejopâm zinojimui susidedant, zmogaus kalba turi bûtinai kitokia bûti negu susidedant tik pirmâm ir antrâm zinojimui. Kas dâr tobûlai nê negâli ivikti. Prigimtis vis kiðasi trikindama î târpâ. Ji vis nori dâr kâ îneðti î kalbâ, kas nesâkoma ir nenorima sakiti.

Tokiu bûdu ir gaminasi kalbû maiðimas. Tik augðtai iðskiles zmogus, kurio siela tiesiog târia kiton sielon, kurio prigimtis visai îtraukta î vâllos galibe, ir îra visai ðviesinta, apsieis ir svetimâ kalbâ vartodamas tos vienos kalbos zodiais ir tarimais. Kiti vis daugiau ar maziau maiðis kâlbâs.

Tas visumet atsitiks, kada kalbantysis pats neturi gana dvâsios, sâmonês ðviesos. O numanís, kad jos stoksta. Vienoj kalboj jos neradamas tikisi sugrêbsiâs jos kitoj. Bet îra tai apsirikimas. Zodiai, paimti ið kitû kalbû, labai retai tepaskaidrina minti.

.....

Todėl žmonės, kurie daug svetimų žodių vartoja, labai retai težino tikrai pasakėti, ką ištikro norėje apreikšti. Graibo tada ir graibo, ir tik nieko tikro nesugraibo.

.....
: Kalbū maišimas ir : Mišrumas irā įvairumas. O
: žmogaus pažanga : kur daugiau įvairumo, tse irā
..... ir daugiau givumo. Bet kalbos gyvenime ne visai irā taip. Kalba turi minti apreikšti. Ji padāro tai tada kuo-geriau, kad ji pilnājā minties šviesā išduoda.

Mišrai kalbai tai netaip lengva. Jos žodiai irā kile iš įvairiū sąmoniū. Todėl tokia kalba ir tik mirga. Toliau žmogus priverstas ir tokiām žodžiui prasmės ieškoti, kurs jām irā drumstas. O kad jis to negālī, kad jo mānimas dār persilpnas, tad ir nėra jām kaip aiškiai apsireikšti.

Bet kad žmogus jau turi gālingā mānīmā, tuomet tasai, ir kartu su juo žmogaus asmenībės šviesa po tokiomis sālīgomis auga. Vis tik ji auga varžīdamos. Ir paprastai kalba sutrupėja. Platus išmānimas nėra gālimas. Kalbos šviesa nuolata stelbiama. Vien tuolaikinis žmogaus mānimas reiškiast. Nors jis ir gana stiprus pasidāro.

Žmogus, mišrā kalbā vartodamas, tiesiog vertiamas daugiau pasilikti ir giventi patioj mānimo sritij. Paprastai patioj kalboj irā tiek proto, kad gālima sakīti, kalbā mānant už pātī žmogū. Bet mišroji kalba nebemāno už jī.

Žmogus pats turi manīti, ir kalba naudoties lig jī būtū netinkamas įrankis. Todėl kartais vienu ir

.....
tuo patiu zodiacu istaria, ka siaip keliais ivairiais zodiacais tepasakoma.¹⁹⁾

MiSra kalba ir Anglu kalba. O beveik niekur Europoj, kur ginSai eina, tai taip rimtai dārosi kaip Anglijoj. Imkime tik parlamento ginSus. Mānīmu, irodinējīmu, ne Sausmu ir karstiāvimu vienas ziūri kitā apveikti. Zinoma, bus kartais ir kitaip. Bet ap-lamai imant, toks ir Anglu būdas.

O reikia gerai suprasti: galibē nesiranda kalboje, bet žmogūje, kurs jā vartoja. Toks žmogus be abejonēs turi būtī daug daugiau iSkiles negu kitas. Siaip miSroji kalba visai kitaip i jī atsilieptū. Anglu tauta istikrūjū, kaip tai dažnai tvirtinama, ir viena toliausiai pažengusiūjū. Vienok ir tai teisibē, kad jū kalboj nėra nei galibēs, nei grozibēs.

Tā tegālīma rasti vienodoj kalboj. Tik tokia ir savaimė galinga ir grazi. O ja kalbant iSkilusiām žmogui, tai pasidāro labai aiSku. Nemašita, tai esti, netrikintai augusi kalba pasirodo tada esanti tikra māgios priemone. Grīna kalba ir, paveikslui, Lietuviū kalba. Kad ji būtū vartojama labai kilniū žmoniū, tad susidētū tūjū ir kalbos mānimo galibē, ir taip išeitū nuostabus žmogaus dvāsios apsireiškimas. Tik tuo-tārp to dār nėra. Ir todėl reikalinga, kad žmonēs augintū savo asmenibe. Kad sāmoningai eitū pažangos taku. Tuomet Lietuviū kalba visai kitoj vietoj stovētū tarp žmoniuj kalbū.

¹⁹⁾ Shakespeare paveikslui sāko: But but me no buts. Ir nori tuo pasakīti: Bet ne tark māt jokiū bet. O pamėgž-diojant jī lietuviškai: Bet nebetuok man jokiū bet.

.....

Bet ir Lietuvių kalba nėra be šventimų žodžių. Jie tse atsirādo neesant žmonių Lietuviuose su galinų mąnimu. Todėl šventimi žodžiai buvo imami, jeib jais uždengtas taptų mąnimo silpnumas. Bet tūli tų žodžių Lietuvių kalboj ir atsirādo, kadāngi mąnimas kilo, vienok netiek, kad būtų išstengęs iš savo kalbos gaminti tinkamų reiškinių. O gal veikė tse kiek ir sudėtinis kraujas.

Įpatinga gana, kad sudėtinis kraujas nepasidāro tokiu rėgimu kaip kalbų mišrumas. Rods mātomas juodos, rudos, pilkos, raišos ākis, ir tt., o tik retai teįautiama, jog tokiu būdu atsimuša mišras kraujas. Ir sunku pasakīti, kokiai tautai tokī žmogų priskaitīti reikētū. Kitoks dalikas su kalba. Tse vis pasiieka aišku, kas ėra kalbos kūnas, o kas tik išsimeiges šventimas daigtas. Šventimas žodis, jei dār nevisai prisunktas jį priėmusios tautos sāmone, tuoj pastebimas. Jis tarsī sūkurī sukelia jām šventimoj kalboj. Imkime tik Vokietių žodī **schmeckt**. Prūsū Lietuviai jį vartodami sāko: Šmekiuoja. O turētū sakīti: skanu. Ten tārīama veiksmāžodiu, šišon būdvardiu. O tai ėra visai skirtas būdas manīti. Ten svarbus veikimas, šišon patīrimas. Norint vartoti žodī: skanu, reikia tā patīrimā visai kitaip suprasti. Todėl Vokietių žodis lig apvertia Lietuvių mąnimā ir ardo jū kalbā.

Paduotas paveikslas parodo ir vienā vīriausių skirtumū Lietuvių ir Vokietių kalbos dvāsios. Vokietių kalboj stojasi priekin veikimas, Lietuvių kalboj būsena, padėtis, sāntīkiai. Todėl Vokietių kal-

.....

bos rhytmās irā spīrimas, šokinējimas, Lietuviū kalbos: tekējimas, skriejimas, sklāndīmas.

Be abejonēs, Lietuviū mānīmas minimame paveiksle, kurs apsireiškia zodiū skanu, irā skaidresnis, Sviesesnis negu Vokietīū. Vienok svetimasis zodis īneša tarsi riaušes ī rāmiājā Lietuviū kalbā. Todēl gāl tūliems tatai taip ir mēgsta. Ira tokiū ir zmoniū, kuriems būtinai reikalinga sakīti: aš uzsī-interesavau. Kad tše nenusismaugia pats protas, tad jo jau tikrai niekumet ir nebūta. Ira ir tokiū Lietuviū. Mat, tūli tiki apsišvietē, kad savo protā apmarinē irā. Rodos kad gālīma ir kitaip pasakīti, paveikslui: prītraukē mano dēmesī, ar tām līgiu būdu.

Taip kalba labai aiškiai parodo, kas jai svetima ir kas jos neverta. O manītai, kalba, kuri, zmogū šnekant, tarsi vis iš naujo kuriasi, irā nuolat nīkstanti patīriamībē. Kraujas, priešiņgai, irā daigtas. Tātiau kalba gālī būti geriau īstīriama negu kraujas. Ir neš tokioj mišroj kalboj, kokia irā Anglū kalba, gālīma dār īšvīsti, kas jos pāgrīndas, jos kēlmas.

Tokia mišra kalba, kaip jau minēta, veikia zmogū labai īpatingu būdu. Be abejonēs jī temdo zmogaus sāmone. O kadāņgi sāmone apsireiškia patsai zmogus, tuo temdinīmu zīgiu nīksta ir tai, kas zmoniška. Todēl visur, kur kalbos maišosi, silpnēja ir dora.

Bet viskas, kas atsitinka gīvenīme, irā svarbu. Tarnauja, turi tarnautī zmogaus pāzangai. Taip ir kalbū maišīmas. Tik tše kaip ir kitur, pastebīma prievarta: zūt — būt. Sāmoneš apsinīaukīmas, doros

.....

zlugimas reiškia didėjimą kovos paties žmogaus su savo prigimtimi. Ir taip jis vertiamas pasistengti kiek imanidamas. Jis žūva, kad jis nepalaiko viršaus. Jis kyla ir išlieka, kad jis pasistengia. Ir tuomet pasveiksta jo prigimtis, atsigauna jo kalba ir vėlosi. Kalba naujėja. Antraip ji žūva.

Bet smagiau būtų žmogui, jeigu tos kovos nebūtų reikalinga. Ir nepasidaritų tai, kad jis, nelaukdamas tokios prievartos ir tokio pastatymo prieš: žūt — būtų, tobulintūs tomis priemonėmis, kurios jam tiesiu keliu duotos.

Kalbos įbrukimas ir žmogaus pažanga

Dār žiauresniu būdu kaip kalbū maišimas atsiliepia į žmogū svetimos kalbos įbrukimas. Bet rodos, kad tie, kurie kitiems savo kalbā įbruka, nežino kā dārā. Nēra tai nuostabu. Mūsū āmžiuje žmonēs taip menkėjo lėkštume ir žiaurume, kad tokiū giliau siekantiū ir jautriū dālikū pastebėti negāli. Todėl ir nemāto, kaip jie tuo kitus žmones skriaudia. Žmogus, kurs iš mažū dienū prātinams prie svetimos kalbos o negerai auginamas, taip, kad jo sāmonē pilnai prašvisti negāli, pasilieka visame, kas žmoniška, atgal nuo to paties laipsnio žmoniū, kalbantiū prigimta kalba. Pasirodo žiauresniais, stambesniais, arba pilni viliū, tampa melāgiais, apgavikais, ir tt.

O nēra tai pastebima tik tīrinētojai, bet ir kiekvienām protingām žmogui. Jau girdint minimā žmogū kalbant, aiškėja, kas jis. Senovēs išmintingasis ne be priežasties sāko: „Kalbėki, jeib tave

.....

išvístiau“. Žmogus žemo žmoniškumo laipsnio sudarko ir kilniausiąją kalbą. Ką jis ir sako, vis jis apreiškia, jog jis yra menkos, blogos doros, augęs kaip koks girinis. Tokiais Rytprūsijos gyventojai atrodo kitiems iš Vokietijos atkeliavusiems Vokiečiams.

Rytprūsijos gyventojai dažniausiai kalba vokiškai. O ta jų kalba dėl jos žiaurumo ir negražumo visur Vokiečių peikiama. Didžiausio Rytprūsų skaitiaus kraujas yra sudėtinis. Jis yra bene daugiausiai Prūsų (dingusių kaip tauta) ir Lietuvių bei Mozūrų kraujas. Prisdėjo mažumas ir Vokiečių bei Prūsų kraujas. Todėl ir Rytprūsijos žmonių atrodymas reiškia, jog jie ne Vokiečiai. Taip vėl Bohemijoje tuluose kraštuose, kaip sako vienas mokslininkas, gyvena Vokiečiai, kurie šneka Tšekų kalba.

Bet mišras kraujas vis dar šiek tiek sutinka su svetima kalba, kad prigimtoji ir nėra išmokta. Vienok kad Lietuviai arba kiti tūro kraujo žmonės priima svetimą kalbą, tuomet dora labai menkėja. O liūdniausias dalykas tas, kad ne šis kalbos įbrukimas skaitomas to priežastimi, bet kaltinama ir peikiama tauta.

O tik ištikro visām tām yra kalta didesnioji tauta. Aiškiai galima išvisti šiek tiek sąmoningą jos norą. Arba tik veikia nėra tai tautos noras, bet geismas atskirų žmonių, kurie nori didinti savo valdiavą. O kadangi toji turi remties viena tauta, norima tą tautą padarinti skaitlinga ir tuo galinga tarp kitų.

.....

Tauta irā gīvas kūnas. Toksai didēja augdamas. Todēl turētu tauta, kuri nori didēti, pasekti gamtos istātīmus. Turētū auginti sau daugiau vaikū. Ji gāli ir sāvinties kitū tautū kraujo. Gāli parsivesti moterū iš kitū tautū. Ir tuomet gālīma dār kalbēti apie gamtīnius palinkīmus.

Bet kitas irā dalīkas, kad kitātautiāms ībrukama kalba; ir jie skaitomi tos tautos vaikais, kurios kalbā jie priēme irā. Reiškiasī taip jau nesveika dvāsia. Taip veikianti tauta nenori kantriai augti, bet ūmai didēti. Ira jī tikra svetnauda, didējimo troškīmu apsīgusi.

Ir silpnoji tauta bus taip ilgai skriaudīama, kol jī nepasielgs kaip reikia. Iškeikīmu skriaudiantios tautos, nekantos sukēlimu nieko nepasiekama. Toks ēdīmas silpnosios tautos eis visai ramiai tolin. Nēsa nēra tik vien taip, kad galingoji tauta silpnaīai ībruka savo kalbā, bet tosios vaikai gana dažnai noriai meta savo kalbā ir griebiasi svetimosios. Žmonēs tikisi tuo garbingesniais tapsiā. Atrodīsīā, esā vaikais didios, garbingos, kadāngi galingos tautos. Todēl mokina ir savo vaikus svetimajā kalba ir gina jīems kalbēti tėvū kalba.

Kalboj, teisibē, atsispīndina tautos kultūra. Bet kultūringesne kalba pasimokīnus, dār nē vienas nēra tapes kultūros žmogumi. Vis reikia atsiminti, kad kultūra irā augimo dalīkas. Šiaip tereikētū vaikū apauti užaugusio žmogaus batus, ir jīs būtū jau užauges žmogus. O tik taip niekūmet neatsitinka. Taip žemas žmogus pasimokīndamas svetimos kalbos ir ja kalbēdamas, neiškīla iš savo būties. Pa-

prastai, kaip aiškinta, jis grimsta. Gana žinomas yra doriškas ištautėlių silpnėjimas.

Vienok ir toks tautų santikis yra vikinams kiliimo ištātimo. Ir negali būti peikiami nei atskiri žmonės, nei tautos, kurias taip elgiasi. Tautos varžosi kaip gamtos galibės. O ir šiuo reikia pasakėti, kas jau kitur ištarta. Galingesnė galibė yra ta, kuri pareina iš augštesnės pasaulio gyvenimo srities. Ir lieka mažajai tautai tik vienas kelias. Tiek auginti saviję žmoniškumą, kad tas kuo-daugiau atsispindintų kalboje. Tuomet ta kalba nebus silpnesnė už kitas. Ji bus tinkama žmonių pažangai ir ji nebūs tosios ištātimų naikinama, bet paremiama. Todėl norint prigimtą kalbą išlaikyti, tėra viena sąlyga, būtent ta, žadinti savij tikrąjį žmogų, kurs prigimta kalba apsireikštų ir ją pašventintų ir stiprintų.

❖ ❖ ❖ TAUTOS ISLIKIMAS. ❖ ❖ ❖

Tris sąmonės
laipsniai

Mūsų laike atsitinka žmonių ominėj visai nuostabus dalikas. Mānimas ir išmānimas visiškai kinta. Vos keli metai atgal buvo mokliška kiekvieno daigto atsiradimā suprasti iš priežastių esantių aplinkibėse. Buvo bandoma taip aiškinti ir augmens augimā iš sėklos, givulio iš kiaušelio, ir tt. Ir vieni bei antri norėjo taip išdėstīti net tautų kilme ir išlikimā. Dārgi šiandien tūlū tikima, kad tauta atsirandanti iš draugiško gyvenimo viename krašte, iš ligiū istoriniū pritirimū, iš priverstino bendro apsiginimo. Ir tt.